

Å l a n d s l a n d s k a p s n ä m n d s f r a m -

ställning till Ålands landsting om stiftande av utmär-

N:o 5/1932. kelsetecken för landskapet gagnande allmän verksamhet

eller viss berömlig gärning.

Genom lagen av den 6 maj 1920 trädde för landskapet i kraft en självstyrelse, som med hänsikt till sin omfattning närmar sig statlig autonomi och i varje fall icke kan jämföras med andra än helt autonoma statsbildningar. Självfallet är skillnaden mellan en suverän stat och det självstyrande Åland dock uti flera avseenden påfallande, men förringar ej det faktum, att Åland i statsrättsligt avseende utgör något alldeles särskilt för sig.

I alla tider har utdelandet av nådevedermälen och utmärkelsetecken utgjort ett prerogativ, i regeln förbehållet innehavaren av högsta makten, vare sig denna utövats av monarkens person eller, såsom i extremt demokratiska stater är fallet, av dessas resp. presidenter eller statschefer. Det är tydligt, att grunden till denna universella sedvänja utgör behovet av ett uttryck för vederbörandes antingen välvilja och aktning för en viss person eller tacksamhet för tjänster denna bevisat riket eller det allmänna eller ock för en verksamhet, som i synnerlig grad måste anses hava gagnat någotdera av dem. Detta torde vara den allmänna, renodlade principen för utdelandet av utmärkelsetecken av varje slag, om än på en del håll institutionen urartat därhän, att dessa tecken utnyttjats eller utnyttjas såsom inkomstgivande objekt, varigenom de självfallet förlorat såväl sin ursprungliga karaktär som sitt anseende och en-

dast äro att betrakta såsom tomma dekorationer.

Bland sådana utmärkelsetecken äro främst att beakta de egentliga ordena av olika förnämlighetsgrad med sina särskilda klasser. Dessa ordnar utdelas endast av monarker eller andra innehavare av högsta makten i suveräna stater och komma följaktligen ej uti detta sammanhang i fråga.

Men ytterligare utdelas såväl av högsta maktens innehavare som även av särskilda sammanslutningar på vetenskapliga och ekonomiska områden medaljer av olika slag, avsedda att utgöra bevis på erkänsla, antingen för allmän verksamhet på ett visst område eller för viss gärning, som ansetts förtjänt av att särskilt hedras. Sålunda utdela inom riket hushållningssällskapen medaljer samt Centralhandelskammaren förtjänsttecken de förra för långvarig och trogen tjänst samt den senare för nyttig verksamhet på det område, som av Centralhandelskammaren representeras. Rikets medaljer utgivas antingen såsom en gärd av rikets erkänsla för långvarig, det allmänna gagnande verksamhet, i vilket fall desamma närmast äro att betrakta såsom ett nådevedermäle av lägre klass än det lägsta ordenstecknet, dels för viss gärning, som anses vara förtjänt av det allmännas tacksamhet, t.ex. för räddning av människoliv under uppenbar fara för räddaren själv.

I Sverige utdelas medaljer, utom de kungliga, av hushållningssällskapen och särskilda vetenskapliga och litterära samfund samt dessutom för medborgerlig dygd av Kungl. Patriotiska Sällskapet och Kungl. Sällskapet Pro Patria, och åtnjuta särskilt de senare medaljerna stort anseende.

Det självstyrande Åland, vars plats i det statsrättsliga systemet

dock i mycket närmar sig statlig självstyrelse, saknar emellertid för närvarande möjlighet att giva synligt uttryck åt sin tacksamhet för detsamma visade tjänster eller för att belöna medborgerlig dygd. Enligt landskapsnämndens mening föreligger härvidlag en brist, så mycket mera kännbar, som en dylik institution vore egnad att utåt kraftigt betona landskapets autonomi samt bidra till att hålla vetskapen härom levande. Ville man använda sig av ett mycket anlitat och lika ofta missbrukat uttryck, kunde man gott säga att nu rådande förhållande strider mot landskapets värdighet. Detsamma bör, enligt landskapsnämndens åsikt, i vida högre grad än enskilda sällskap, äga möjlighet att med utmärket tecken av olika slag hedra den, som genom sin verksamhet ansetts ha gjort sig förtjänt av landskapets synnerliga erkänsla eller genom viss berömlig gärning hedrat sig och därigenom medelbart även landskapet. På grund av särskilt vägande skäl har landskapsnämnden i tvenne fall, hörande till sistberörda kategori, ansett sig böra hedra dylik gärning, nämligen genom utgivande av belöning åt en skolgosse, som med stor rådighet och med uppenbar fara för eget liv räddat tvenne kamrater från en eljest oundviklig drunkningsdöd samt åt en ung skärgårdsflicka, som under enahanda omständigheter räddat en manlig kamrat från att drunkna. Fallen kunna emellertid upprepas och komma säkerligen att så göra. Även måste man ju, med hänsikt till Ålands ansenliga sjöfart, kunna räkna med att åländska sjömän vid skeppsbrott med uppenbar risk för räddarena själva bärgas ur trängande livsfara - såsom jämväl hänt, utan att räddarena härför erhållit något officiellt erkännande för visat hjälte-

mod. Detta sistnämnda sakförhållande borde klarligen ej få upprepas.

I händelse landstinget omfattar de synpunkter, som av landskapsnämnden ovan utvecklats, ville nämnden för sin del föreslå instiftandet ej mindre av ett utmärkelsetecken, avsett att tilldelas den, som genom sin verksamhet, vare sig densamma är av vetenskaplig, social eller politisk art, gjort sig förtjänt av landskapets speciella tacksamhet, som en medalj, avsedd att belöna medborgerlig dygd eller viss berömlig gärning, närmast just räddning av människoliv.

Skulle landstinget vara med landskapsnämnden härom ense, ville nämnden av flera anledningar önska föreslå, att utmärkelsetecknet skulle kunna tilldelas endast sådan inländsk eller utländsk man eller kvinna som har sin verksamhet förlagd u t a n f ö r landskapet Åland, medan medaljen kunde tilldelas ålänning, som exempelvis under omständigheter, vilka innebära uppenbar fara för eget liv, räddat annan person ur livsfara, eller utom landskapet boende, som under enahanda omständigheter räddat ett åländskt liv, eller genom annan handling gjort sig förtjänt av att särskilt hedras.

Eftersom utmärkelsetecknet närmast vore avsett för den, som antingen genom politisk, social eller vetenskaplig verksamhet gjort sig synnerligen förtjänt av landskapet Ålands och dess befolknings tacksamhet, samt då jämlikt § 2 i självstyrelselagen landskapets befolkning representeras av dess landsting, håller nämnden för riktigast, att utmärkelsetecknet skulle utdelas av l a n d s t i n g e t antingen på framställning av landskapsnämnden eller på grund av landstingets eget initiativ.

Medaljen åter, som förutsätter viss berömlig gärning såsom underlag för dess tilldelande och sålunda för varje skilt fall förutsätter en föregående förvaltningsrättslig undersökning för klarläggande av de med fallet förknippade närmare omständigheterna, borde förty lämpligast utdelas av l a n d s k a p s n ä m n d e n, något, som dock givetvis ej utesluter rätt för nämnden att eventuellt även på annat sätt belöna gärning av ifrågavarande slag.

Förtjänsttecknet skulle enligt landskapsnämndens uppfattning utföras efter av landstinget fastställd modell enbart av guld eller förgyllt silver i förening med emalj, och bäras i band med de åländska färgerna, medan medaljen, vars modell även torde fastställas av landstinget, lämpligast skulle tillverkas av silver, eventuellt även förgyllt silver, samt likaledes bäras i band med samma färger som förtjänsttecknet.

Kostnaderna för ifrågavarande utmärkelsetecken och medaljer borde, enligt landskapsnämndens mening, utgå ur landskapets enskilda medel, vare sig det nödiga anslaget tages ur vederlagsmedlen eller annan landskapets inkomst. Det är ju tydligt att, även om de härför nödiga utgifterna kunde påföras landskapets ordinarie utgifter, den tilldelade utmärkelsen dock i sådant fall ansenligt skulle nedgå i inre värde.

Emedan det torde vara nödvändigt, att vid utdelning av landskapets utmärkelsetecken och medaljer ett visst system följes, har landskapsnämnden nedan intagit ett kortfattat förslag till regler härför, så uppgjorda, att desamma i tillämpningen medföra största möjliga smidig-

Landskapsnämnden får förty vördsamt föreslå att landstinget ville, eventuellt till hågkomst av att tio år förflutit sedan Ålands självstyrelse trädde i funktion, besluta att instifta

- a) ett utmärkelsetecken, avsett att belöna en verksamhet på det vetenskapliga, sociala eller politiska området, som i synnerlig grad gagnat landskapet Ålands intressen;
- b) en medalj för belönande av uti visst fall ådagalagd utmärkt medborgerlig dygd.

Mariehamn den 9 februari 1932.

På landskapsnämndens vägnar:

James Thomson

Memoranda

Å l a n d s l a n d s t i n g s b e s l u t

innefattande regler för utdelning av landskapets utmärkelsetecken och medaljer.

§ 1.

På framställning av landskapsnämnden eller på grund av initiativ, väckt inom landstinget, kan Ålands landsting besluta att man eller kvinnorna, icke tillhörande Ålands bofasta befolkning, som på ett utmärkt för tjänstfullt sätt genom vetenskaplig, social eller politisk verksamhet befordrat landskapets allmänna intressen, skall tilldelas landskapets

utmärkelsetecknen.

§ 2.

Utmärkelsetecknet, vars modell fastställles av landstinget, tilldelas enligt landstingets beslut den hedrade personen såsom utmärkelsetecknen av första eller andra klass. Tillställandet sker utan avgift, men bör tecknet efter den härmed hedrade personens fränfälle återställas till landskapet.

§ 3.

Utmärkelsetecknet av första klass bäres kring halsen i blått vattrat sidenband med gula kanter.

Tecknet av andra klass bäres i dylikt band och fästes å vänstra sidan av bröstet.

§ 4.

Landskapets medalj, vars modell fastställles av landstinget, tilldelas enligt landskapsnämndens beslut man eller kvinna i eller utom landskapet, som genom i visst fall visad utmärkt medborgerlig dygd gjort sig förtjänt av landskapets erkänsla.

§ 5.

Medalj kan sålunda tilldelas:

1) den, som vågat liv eller välfärd för räddning av andra människors liv eller egendom; eller

2) den, som själv stadd i behövande omständigheter med huld omvårdnad bistått eller vårdat nödlidande eller sjuka.

§ 6.

Landskapets medalj bäres i blått vattrat sidenband med gula kanter och fästes å vänstra sidan av bröstet.

• ————— •